

Wat betekent de coronacrisis voor het schoolgebouw?

ATELIER PRO
DORTE KRISTENSEN
(ARCHITECT-DIRECTEUR)

ATELIER PRO
THIJS KLINKHAMER
(INTERIEURARCHITECT)

1. Daar zijn wij het niet mee eens. Allereerst het ruimte-issue. Ontwerpen met 1,5m afstand waarborg is geen optie. Dan moeten gebouwen kolossaal worden en de klaslokalen heel groot. Dat is geen optie. Er moet meer nagedacht worden over hoe we de gebouwen gebruiken. Bijvoorbeeld voor het voortgezet onderwijs; geef instructie over het gebruik van de ruimte. Voor samenwerken en mentorgesprekken wel bij elkaar komen, waardoor je voor bezetting maar de helft van de gebouwruimte nodig hebt. Maar er zijn ook kansen voor het interieur; denk bij meubelkeuze na over materialisatie. Geen gebruik meer maken van stoffen of leer. Als schoonmaakbeleid de komende jaren zo blijft dan bijten de desinfecterende middelen in op de producten.

2. Dat hangt af van het soort schoolcomplex en manier van lesgeven. In een traditionele gangenschool zijn de mogelijkheden van ruimtelijke aanpassing beperkter. Een weids opgezette school met opener plattegrond is makkelijker coronaproof te maken. Bij grote differentiatie aan leerstijlen kun je dit probleem makkelijker oplossen. Kun je variëren in alleen werken, samenwerken, instructie, dan kun je ook variëren in groepsgrootte. Dan kun je kiezen; wat doe je thuis en wat doe je op school. Deze oplossingen gelden niet voor praktijkschool, die nog steeds dramatisch zijn ingericht.

3. Daar zijn wij het mee eens. Bij personalized learning kun je makkelijker splitsing maken naar vorm van instructie en zelf leren. Dan kun je ook veel makkelijker kleinere units maken en feitelijk de groepsgrootte passend maken voor de ruimte en niet de ruimte veranderen.

4. Eens; de huidige situatie pleit om na te denken over flexibiliteit in je architectuur voor onderwijs, omdat onderwijs zelf tegenwoordig snel verandert. De traditionele gedachte verdwijnt en daar wil je op kunnen anticiperen. Zeker in het geval van een pandemie voel je des te meer de noodzaak om flexibel te zijn. Digitalisering van het onderwijs heeft invloed op de schaal waarop we scholen maken, we hoeven minder lokalen te maken en we kunnen flexibelere ruimtes aanbieden.

ALGEMEEN

De vraag is of we een noodsituatie die hopelijk niet langer dan een jaar duurt, moeten bombarderen tot een uitgangspunt voor straks. Een van de kernzaken van leren is dat je van elkaar leert. En dat doe je niet thuis; connectiviteit en community blijven heel belangrijk voor ontwikkeling. Vraag je af of in eenzaamheid leren geschikt is voor een opgroeiende puber...

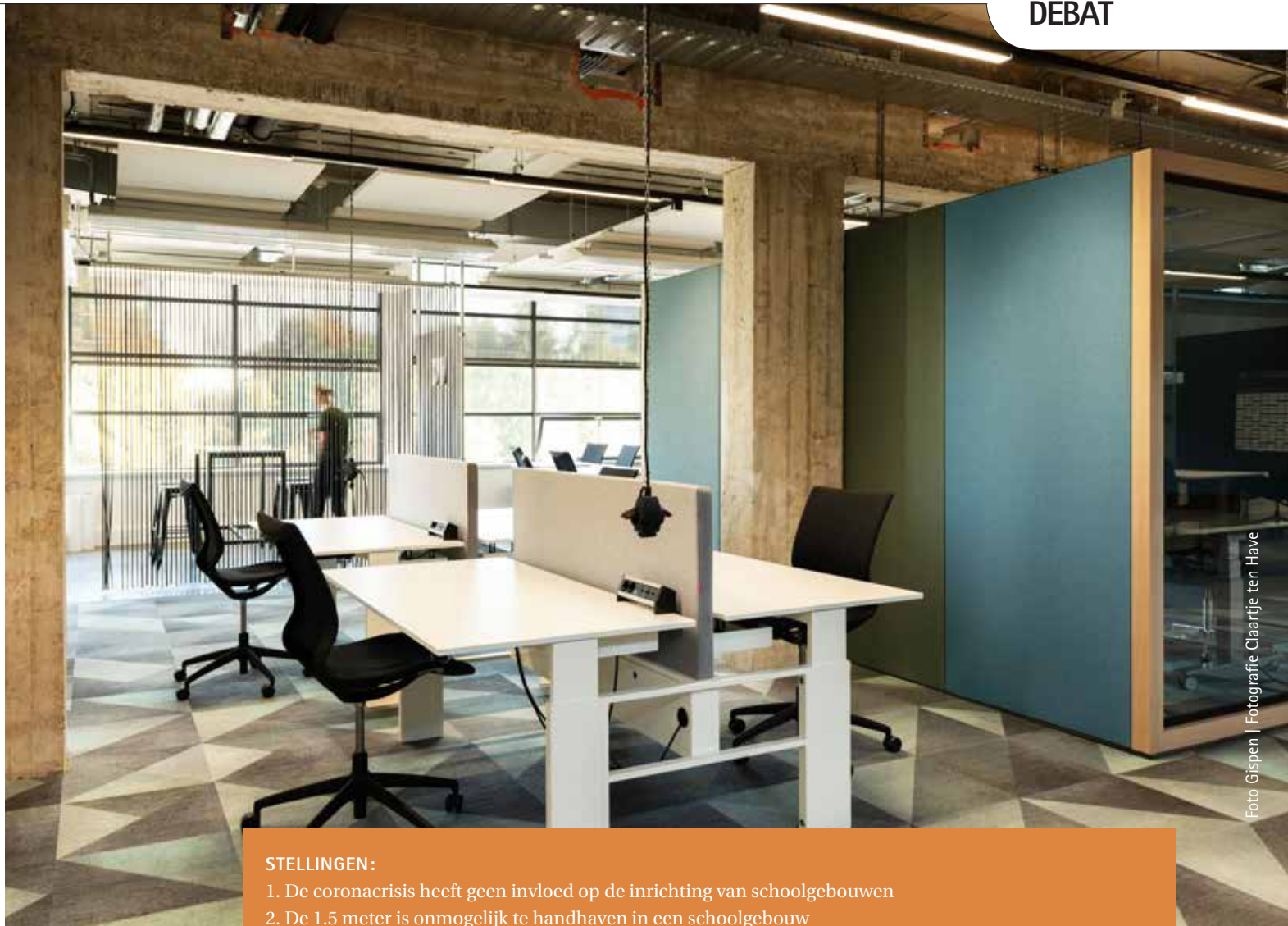

Foto Gispen | Fotografie Claartje ten Have

STELLINGEN:

1. De coronacrisis heeft geen invloed op de inrichting van schoolgebouwen
2. De 1.5 meter is onmogelijk te handhaven in een schoolgebouw
3. Scholen met een traditionele structuur met klassen en een leraar hebben het lastiger dan scholen met een open structuur met leerplein en diverse werk- en leervormen
4. De lessen van het online leren maken het versneld mogelijk om het onderwijs te flexibiliseren, waardoor we ook in schooltijden kunnen variëren

IRIS HEKKERT
BS DE FAKKEL

1. Wij hebben geen uitgebreide aanpassingen gedaan ten aanzien van de inrichting van ons schoolgebouw. Wel hebben wij goed nagedacht over handige looproutes voor ouders die hun kind(eren) brengen en halen, zodat de 1,5 m afstand tussen volwassenen kan worden nageleefd.
2. Dit is zeker waar wanneer dit ook ten aanzien van kinderen geldt. Binnen ons gebouw is dat echt onmogelijk. Wij hebben een gebouw met een lange gang waaraan de lokalen gepositioneerd zijn. Voor leraren onderling is het met wat passen en meten nu wel te doen. Als alle kinderen weer naar school komen wordt ook dat zo goed als onmogelijk.
3. Ik denk niet dat dit veel uitmaakt. Belangrijker is de ruimte die je binnen je school hebt en het aantal volwassenen en kinderen dat daar tegelijk gebruik van maakt.
4. Deze periode van gedwongen thuisonderwijs heeft ons veel nieuwe kennis en inzichten opgeleverd. Zowel over onze eigen flexibiliteit en ons aanpassingsvermogen, als door het inzicht dat wij en veel ouders gekregen hebben over het leerproces van hun kinderen tijdens het thuisonderwijs. Het zou mooi zijn als er ruimte komt dit verder te ontwikkelen zodat we onderwijstijd en -ruimte meer af kunnen stemmen op de individuele behoefte van kinderen.

ROB STÖVER
BUSINESS MANAGER
ONDERWIJS BIJ GISPEN

1. Weken geleden zijn we al met klanten in gesprek gegaan; zowel wij als zij voorzagen dat het impact heeft. Na een inventarisatie van hun uitdagingen en wensen, hebben we oplossingen onderzocht en ontwikkeld. Van herinrichtingsvoorstellen tot nieuwe inrichtingsconcepten, of aanvullingen op bestaand meubilair: veel scholen zijn al bezig met de uitwerking hiervan. Via ons zusterbedrijf Presikhaaf Schoolmeubelen wordt momenteel onderzoek gedaan naar de kijk van het basis onderwijs op uitdagingen en effecten op inrichting als gevolg van de covid-19 uitbraak. De eerste resultaten zijn ook hier duidelijk: ruim 60% verwacht dat de leer-, de werkomgeving of beide definitief veranderen.

2. De mate waarin maatregelen rondom veiligheid, hygiëne en afstand houden uitvoerbaar zijn in schoolgebouwen verschilt sterk. Voor bijvoorbeeld collegezalen en bibliotheken is aanpassing goed mogelijk, wel met lagere bezettingsgraad. Maar kleine ruimtes en smalle gangen creëren behoorlijke uitdaging. Door mee te denken en ook te kijken naar bezettingsschema's, reserverings-

systemen, routing en bewegwijzering, hebben we dit al met veel onderwijsinstellingen ingevuld. Maar gedrag van leerlingen / studenten en ook van medewerkers speelt een grote rol bij het bereiken van het beoogde effect.

3. De bewegings- en inrichtingsvrijheid is groter bij scholen met een open structuur. Bovendien zijn het meubilair en de inrichtingsconcepten voor bijvoorbeeld leerpleinen bij uitstek geschikt voor alternatieve inrichting. Deze scholen hebben zeker een voordeel in het realiseren van oplossingen voor deze bijzondere situatie. Enkele jaren geleden ontwikkelden we met Mecanoo architecten een visie op de leeromgeving van de toekomst - Room to Learn genaamd - met ruimte voor ontmoeting, samenwerken en concentratie. Het flexibele inrichtingsconcept HUBB dat daaruit ontstond is ook een goed voorbeeld van hoe snel op veranderende behoeften of noodzakelijke maatregelen kan worden ingespeeld.

4. We horen van klanten dat dankzij de ervaringen die nu worden opgedaan met leren op afstand, zij kansen zien om online leren blijvend onderdeel van het onderwijsprogramma te maken. Daarmee ontstaat zeker ruimte. Dat hoeft zich niet te beperken tot variatie in schooltijden, maar biedt ook kansen in benodigde vierkante meters, inzetbaarheid van ruimtes, gebruik van digitale lesondersteuning. Dit gaan we verder onderzoeken in samenwerking met klanten.

STELLINGEN:

1. De coronacrisis heeft geen invloed op de inrichting van schoolgebouwen
2. De 1.5 meter is onmogelijk te handhaven in een schoolgebouw
3. Scholen met een traditionele structuur met klassen en een leraar hebben het lastiger dan scholen met een open structuur met leerplein en diverse werk- en leervormen
4. De lessen van het online leren maken het versneld mogelijk om het onderwijs te flexibiliseren, waardoor we ook in schooltijden kunnen variëren

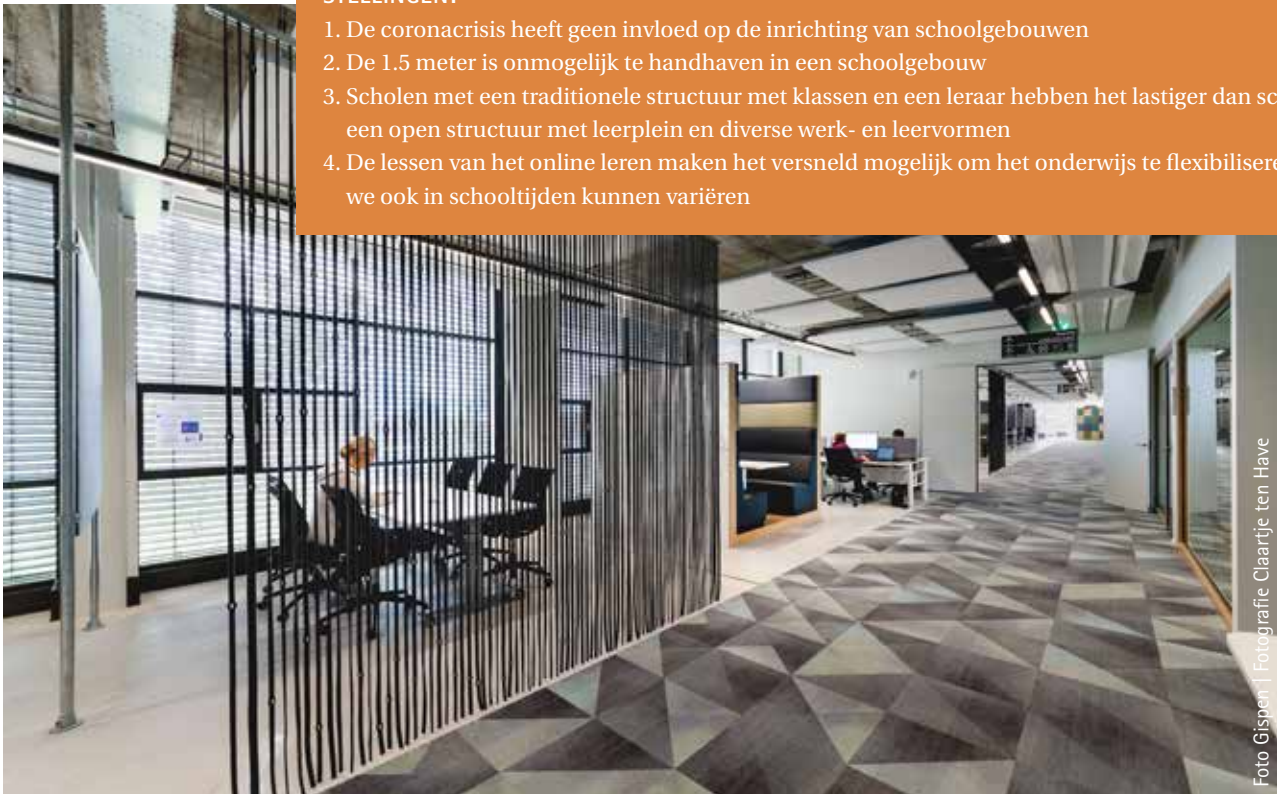

Foto Gispén | Fotografie Claartje ten Have

JAN AALBERTS
DIRECTEUR BEDRIJFS
VOERING - PLV.
BESTUURDER
STICHTING SPAARNESANT

1. De coronacrisis heeft in elk geval tijdelijk invloed op de inrichting van gebouwen. We hanteren hierbij het landelijk protocol. Als het structureel van invloed is, dan zou dit ingrijpende aanpassingen vergen. Nu gebruiken scholen bijvoorbeeld de aula en gymzaal om met kleinere groepen te kunnen werken. Het gemiddelde lokaal is afgestemd op 28 leerlingen. De 1,5 meter grens zou bijna een verdubbeling nodig maken. Ik ga er niet vanuit dat dit structureel nodig is.
2. In het PO is dit lastig, met name in de onderbouw. Kleuters laten zich niet permanent sturen op deze afstand. We hebben meerdere oude schoolgebouwen met kleine lokalen en smalle gangen. Die zijn in technische zin niet aan te passen.

3. Eens. Met een gebouwenbestand (30) van gemiddeld 65 jaar oud is de flexibiliteit ver te zoeken. In een van de scholen gaan we weer tussendeuren plaatsen. Handig in verband met corona, maar ook gewenst vanwege de flexibiliteit, toezicht naar twee ruimten e.d.
4. Eens, afstandsonderwijs heeft noodgedwongen een vlucht genomen en ook nieuwe inzichten gebracht. Alles werkt bij ons inmiddels met Teams, alle leerlingen zijn ingevoerd ten behoeve van het afstandsonderwijs. Voor de midden- en bovenbouw biedt dit ook kansen in situaties waar bijvoorbeeld het lerarentekort optreedt of een combinatie (vrijdag of woensdag, vierdaagse schoolweek) met onderwijs in de school. Ook de digitale vaardigheden van ons personeel zijn fors toegenomen. Het flexibiliseren van schooltijden is een optie die we graag onderzoeken. Helaas kunnen hier maar weinig scholen aan deelnemen. Een van onze scholen kan inmiddels gaan experimenteren met de schooltijden, dankzij de goede ervaringen vanuit het landelijk experiment flexibele schooltijden. Bij nieuwbouwprojecten gaan we natuurlijk volop gebruik maken van de opgedane kennis en ervaringen.

ZENBER ARCHITECTEN
INGRID HEIJNE
CREATIEF DIRECTEUR

1. We moeten de scholen 'anders' gaan inrichten. Waarbij we ruimtes groter maken (bijvoorbeeld van 2 bestaande ruimtes 1 grote ruimte maken) of de groepen/klassen kleiner maken. En functies aan elkaar gaan koppelen zodat je ze multifunctioneel kunt inzetten. Ook de logistieke stromen in een gebouw moeten we opnieuw gaan inrichten. Het aantal leerlingen/studenten dat gelijktijdig aanwezig kan zijn in een gebouw is minder dus digitaal onderwijs zal hierbij een grote rol spelen. We moeten ons hierbij afvragen welk onderwijs fysiek plaats moet vinden en welk onderwijs digitaal (zie punt 4).
2. Met name in bestaande traditionele gebouwen in de smalle verkeersgebieden (gangen en trappenhuisen). Dit vraagt om een gedragsverandering van de studenten, leerlingen, docenten en medewerkers. Met een goede inrichting, een heldere routing, een nieuwe planning (bijvoorbeeld spreiding in

pauzetijden) en richtlijnen kun je de gebruikers sturen en helpen bij het gewenste gedrag.

3. De traditionele structuren zijn op groepen gericht waarbij elke groep op hetzelfde moment hetzelfde onderwijs volgt en alle groepen zich op hetzelfde moment verplaatsen door de school. Met verdichtingen en knelpunten op bepaalde tijdstippen van de dag. Bij scholen met een open structuur met leerpleinen zijn de ruimtes groter en kun je de inrichting van een leerplein multifunctioneel inzetten voor de diverse werk- en leervormen. Er is meer flexibiliteit en meer keuzevrijheid, 'je kiest de plek in de ruimte die het beste past bij jouw activiteit en jouw type leren van dat moment'. Leerlingen bewegen individueel en in kleine groepjes door de school, er is meer spreiding van studenten/leerlingen. De logistieke stromen zijn als het ware op een natuurlijke manier opgenomen. 'Eenieder vindt zijn of haar weg', 'op zijn of haar moment'.
4. We moeten ons hierbij afvragen welk onderwijs fysiek plaats moet vinden en welk onderwijs prima digitaal kan plaatsvinden. De sociale cohesie, de binding tussen de leerlingen onderling en met docenten is hierbij leidend. 'Wat verbindt ons, wat delen we met elkaar en wat leren we van elkaar'. De fysieke school is meer gericht op interactie, samenwerken en ontmoeten en digitaal onderwijs meer op instructie, instuderen en concentratie leerwerk. ◀